

Enheten för räddningstjänst vid stora olyckor
Leif Gustavsson
010-240 5021
Leif.Gustavsson@msb.se

Statens haverikommission
info@havkom.se

Svar på Statens haverikommissions rekommendation till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att kartlägga behovet av en utvecklad samordning och hantering av flygolyckor (RM 2019:02 R8)

Uppgiften

Uppgiften utgörs av en rekommendation från Statens haverikommission efter haveriet med en JAS 39 Gripen 2018. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har uppfattat det viktigt att arbetet bedrivs med en bred ansats där generella slutsatser dras avseende räddningsinsats vid flygolycka.

Uppgiften är tudelad; att först identifiera utvecklingsbehov och därefter lämna förslag till förändring:

- Kartlägga behovet av en utvecklad samordning och hantering av flygolyckor. (RM 2019:02 R8)
- Utifrån resultatet av den ovan nämnda kartläggningen initiera och leda ett arbete där berörda aktörer som Sjöfartsverket, SOS Alarm, Luftfartsverket och övriga flygtrafikledningsleverantörer, Polisen, Försvarsmakten, representanter för kommunala räddningstjänster och prehospital sjukvård medverkar i syfte att åstadkomma en samordnad och samövad hantering av flygolyckor. (RM 2019:02 R9)

Denna rapport utgör Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps svar på uppgift R8. Svar på uppgift R9 kommer att beredas och beslutas under hösten 2020.

Genomförande

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har under två möten berett frågan i samverkan med berörda aktörer (se medverkande aktörer under *Kopia till* nedan). Härvid har syfte och mål med arbetet fastställts och de olika aktörernas perspektiv belysts. Därefter har en lista över behov av utvecklad samordning och hantering tagits fram. Listan beskriver områden där utvecklingsbehov identifierats med några konkreta exempel för vart och ett av dem. Områdena är inte inbördes prioriterade och fler områden kan aktualiseras vid kommande arbete med uppgift R9.

Slutsats

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap finner, i samverkan med berörda aktörer, att det föreligger ett påtagligt behov av att utveckla samordning och hantering av flygolyckor ur ett räddningstjänstperspektiv. Dragna slutsatser och kommande arbete kommer att kunna appliceras även på andra typer av räddningsinsatser där olika aktörer samverkar.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har, i samverkan med berörda aktörer, beslutat att arbeta vidare med att åstadkomma en samordnad och samövd hantering av flygolyckor (Uppdrag R9).

Identifierade områden med behov av utvecklad samordning och hantering

Samband

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Olika tekniska system för samband används vilket medför problem att genomföra flerpartssamtal, att aktörerna inte alltid nås av relevant information och att det blir svårt att upprätthålla en samlad lägesbild.
- Några aktörer använder flera sambandssystem parallellt vilket, särskilt vid enpersonsbemanning, orsakar problem.

Kommunikation

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Det finns brister i användning av ett aktörsgemensamt språk; gemensam, fastställd och begriplig terminologi.
- Det saknas delvis fastställd nomenklatur, terminologi och gemensamma kommunikationsbestämmelser.
- Ibland används fackuttryck, till exempel ”flygspråk”, som är svårförståeliga för samverkande aktörer.
- Det saknas rutiner för överföring av viss information, till exempel bilder, från olika sensorer till rätt aktör.

Samverkan

Lägesbild

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Det föreligger ett stort behov av delad och samlad lägesbild, något som inte alltid tillgodoses därför att informationsutbytet inom och mellan aktörer brister.

Samverkan övrigt

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Det brister i kunskap om varandras ansvar och uppdrag.
- Viktig information om olyckan delas inte alltid effektivt.
- Larmhanteringen behöver utvecklas.
- Fjällräddningen måste engageras i kommande utvecklingsarbete.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Larmning

Checklistor

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Förväntan på att checklistor ska kunna täcka varje möjlighet kan omöjligen tillgodoses vilket ställer krav på aktörernas självständiga agerande utifrån en utvecklad kunskapsbas.
- Vilken checklista som ska väljas och hur valet kommuniceras behöver utvecklas.
- Innebörden av de olika checklistorna är inte kända i alla kommunala räddningstjänster eller deras samverkanspartners till exempel regionerna och polisen.

Lokalisering av olycksplats

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Positionsbestämning och –angivelse är oerhört viktigt och det händer alltför ofta att de olika systemen skapar osäkerhet och fördröjning.
- Försvarsmakten har ett eget system (MGRS) för lägesgivning vilket inte förstås av alla aktörer.

Larmning övrigt

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Relevanta aktörer larmas och/eller orienteras inte alltid omedelbart utan efterhand de ska sättas in i räddningsinsatsen, något som skapar allvarliga tidsförluster.
- Karaktären av sällanhändelser ställer stora krav på systemstöd och tydlig information, bland annat för SOS-operatörerna, och dessa behov är inte helt uppfyllda.

Ledning och ansvar

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Gränsdragning, otydliga ansvarsförhållanden och antalet aktörer upplevs ofta problematiska.
- Det uppstår ibland problem med att hantera systemet med parallellitet, att flera har ansvar samtidigt. Alltför ofta förhåller sig någon aktör passiv därför att man inte upplever sig ansvarig i ett visst skede av räddningsinsatsen.
- Gränsdragning och ansvarsförhållanden efter det akuta skedet (miljöfrågor, avspärrning av olycksplatsen, skada för tredje man etc.) är otydliga.

Utbildning och övning

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Karaktären av sällanhändelse och att olyckan kan ske var som helst i geografin medför behov av att alla aktörer som kan bli indragna i räddningsinsatser vid flygolycka behöver utbildning och övning, något som inte uppfylls i tillräcklig omfattning.
- Personalomsättning och –förändringar ställer särskilda krav på kontinuerlig utbildning och övning.

Kunskapsspridning och erfarenhetsöverföring

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Karaktären av sällanhändelse och att olyckan kan ske var som helst i geografin medför behov av att alla aktörer som kan bli indragna i räddningsinsatser vid flygolycka behöver få ta del av erfarenheter av inträffade olyckor, något som inte genomförs systematiskt idag.
- Det är viktigt att utvärdera alla insatser, även avseende vad som gått bra, så det kan spridas. Alla aktörer behöver delta i utvärderingen och den behöver starta tidigt. Detta sker inte systematiskt idag.

Säkerhetsskydd

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Vid olyckor med exempelvis militära flygplan är säkerhetsskyddsaspekterna viktiga omedelbart efter det akuta skedet med livräddande åtgärder, något som inte hanteras tillräckligt väl.
- Övergång från att ha varit ett militärt skyddsobjekt till att Länsstyrelsen ska avlysa området enligt Ordninglagen vållar ibland problem.

Miljö

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Eventuella behov av sanering av olycksplats och restvärdeshantering vållar problem bland annat avseende ansvarsförhållanden.

Arbetsmiljö

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Arbetsmiljön för ”blåljusaktörerna” måste beaktas bättre, exempelvis vid farliga ämnen och om flygfarkosten är laddad/bär vapenlast.

Övrigt

Exempel på konkreta utvecklingsbehov:

- Aktörerna måste kunna klara händelser med utländska luftfarkoster, till exempel utländska statsluftfartyg/stridskrafter, vilket ställer särskilda krav på checklistor etcetera.
- Aktörerna behöver i högre grad dokumentera genom hela förloppet, bland annat inför eventuell förundersökning och/eller identifiering.
- Skillnader i agerande, bland annat mellan Försvarmaktens flygflottiljer, orsakar problem.
- Behovet av likvärdighet i räddningsinsatsen oavsett var olyckan inträffar och om oavsett om flygplanet är militärt eller civilt uppfylls inte.

I detta ärende har enhetschef Mette Lindahl Olsson beslutat. Leif Gustavsson har varit föredragande.

Mette Lindahl Olsson

Leif Gustavsson

Kopia till (deltagare i arbetet):

ACR

Försvarsmakten

Kustbevakningen

Luftfartsverket

Polismyndigheten

Region Västerbotten (representant prehospital sjukvård, utsedd av SKR)

Räddningstjänsten Östra Blekinge (representant kommunal räddningstjänst)

Räddningstjänsten Kiruna (representant kommunal räddningstjänst, utsedd av SKR)

Sjöfartsverket

SOS Alarm AB

Sveriges kommuner och regioner

Transportstyrelsen

